

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Esperesi székfoglaló beszéd. Szarka Boldizsár. — Tárca. Az imádságtanítás szerepe népiskoláinkban. Jámor Lajos. — Közügyeink. A szatmári ev. ref. egyházmegye rendkívüli gyűlése. F. Varga Lajos. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

Esperesi székfoglaló beszéd,

elmondott Szatmárt, a szatmári ev. ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlésén, 1892. június 22-én.

Nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés!

Midőn eddig csendes mederben folydogáló életemnek eme nagyfontosságú pillanatában a főt. Kiss Áron úr püspökké választatása folytán megüresült esperesi széket — az egyházmegyénket alkotó gyülekezetek többségének csekély személyem iránt nyilvánított megtisztelő bizalmából hálás köszönettel a meg nem érdemelt kitüntetésért — nagy meghatottság közt elfoglalni akarom: ha nem mondanám is, tudja mindenki, hogy nem közönséges érzelmek azok, melyek szívemet sebesebb dobogásba hozzák, nem közönséges megszokott gondolatok azok, melyek agyamat foglalkoztatják.

Hiszen arra hívatom fel, hogy a Kiss Áron örökébe lépjek. Azt akarja a közbizalom, hogy azon esperesi széket foglaljam el, melyet Ő 32 éven át — kartársainak példányképül szolgálva — ritka lelki s testi erővel töltött be, a hol kifejtett munkásságának, hivatali hűségének jutalmául a legnagyobb egyházkerület püspöki székével tiszteltetett meg. — Azon esperesi szék elfoglalása lett nekem felajánlva, melyből ő, a különben is kiváló kormányzói tehetség és bölcseséggel bíró férfiú erélyének összegével, tapasztalatainak gazdag kincsével, oly közmegelegedésre és előismeréssel kormányozta ezt a 65 egyházból álló egyházmegyét, — melynek érdemekben gazdag, s közbecsülésnek örvendő tiszteletes lelkészi karában — bátran mondhatom — egyetlenegy sincs, ki azt merné magáról mondani, hogy

ő azt az elhagyott helyet teljesen betölti, hogy ő azt a 32 éven át Kiss Áron által végzett munkát, a tőle megszokott erély, pontosság, tapintat és kormányzói bölcseséggel végzi.

Mennyivel inkább nem mondhatom el ezt magamról én, az eddig csak szűk körben forgó, leginkább kevés népességű egyházmegye ügyeivel s bajaival foglalkozó, ki ha olykor-olykor a közbizalom által kiküldve, megbízatásaimat tőlem telhetőleg közmegelegedésre elvégezni igyekeztem is, soha nem éreztem úgy a közbizalom megtisztelő jóakarátának súlyát, mint a jelen pillanatban.

Mert ha méregetem azon munkakör területét, mely nekem felajánlva lett, ha elgondolom azon teendőket, melyeket az egyházi élet nagy mezején, annak különféle nyilvánulásaiban, gyors egymásutánban elvégezni lesz ezutánra hivatásom; ha elgondolom, hogy a vallásos-erköletes élet mennyi felé vezető útján, vagy a tudás végtelen kiterjedésű s minden nap óriásilag fejlődő birodalmában az egyet. ev. ref. egyház e parányi részecskéjének is folyton-folyvást előbb menni természetes hivatása, s hogy e téren az én munkám a nagy egészre nézve közömbös nem lehet s joggal ítéltetik meg; ha elmémben forgatom, hogy 65 egyházból álló egyházmegyénk közigazgatásának vezetése, peres és egyéb ügyeinek elintézése mennyi ösmeretet, tapasztalást, mérsékletet, időt, erőt, kitartást kíván s magamat részrehajlatlanul megbírálván azt latolgom, mily csekély az én tehetségem, mily szűkkörű az én eddigi tapasztalatom: saját gyengeségem érzetében, — a helyett, hogy örülnék a megtisztetésnek, félre kellene vonulnom, kérem azokat, kik bizalmukkal megtiszteltek: — Uraim! ne állítsatok engem oda!

Nem is mernék e nagy feladattal való megbirkózásra vállalkozni, nem is merném szolgálatomat egyházmegyénk legszentebb érdekeinek védelmére, ügyeinek fejlesztésére felajánlani, ha erőm parányiségének érzete, és az egyházmegye kormányzat terén való tapasztalatom csekélységének előismerése mellett ide nem hoznám azt a kötelességérzetet,

melylyel több mint 31 évvel ezelőtt a lelkészi pályára léptem; mely e hosszú idő alatt mindig sarkalt, hogy haszontalan szolga ne legyek, mindig ösztönzött, hogy többől-többről törjek és soha ne hátráljak. ha egész életemben nem tapasztaltam volna, hogy minden pályán gyakorlat teszi a mestert, ha nem volna ma is igaz ama latin közmondás: „Crescit sub pondere palma“.

Nem mernék ebbe az esperesi székbe ülni, melyet a Kiss Áron palástja érintett, ha ide nem hoznám magammal azt a hitet, hogy „az Isten a kicsinyekben megdicsőíti a maga erejét“, ha az én mennyei Atyám gyámolító kegyelmébe vetett bizalmam azt nem mondaná: „a reménység meg nem szégyenít“; ha annak szava, kinek akaratából történnek mindenek, e perczen is édesen, biztatólag nem hangoznék fülemben, mondván: „ne félj, mert én veled vagyok“.

Legyen meg hát az ő akarata! Meghajlok a közbizalom hívó szava előtt! Felajánlom magamat a nagy és szép, de nehéz munkára, nem erőmben, ösmereteimben, tapasztalatomban bizakodva, hanem a köteleesség parancsszavának engedve, magamat megalázva s azon erős hittől biztatva, hogy Isten, kinek akaratából történnek mindenek, kinek kezében én csak eszköz vagyok, megsegít, hogy míg Ő akarja, szolgálhassam az ő anyaszentegyházát annak javára.

Azon erős elhatározással állok ide, hogy Isten adta legjobb erőmet, eddigi életem folyamán szerzett összes ismereteimet, minden tapasztalatomat, egyéniségemtől elválaszthatatlan őszinteségemet, igazságérzetemet, meggyőződésem alapuló hitemet, szívem szeretetének teljes összegét fel fogom használni, hogy elvégezzem a munkát, a mely reám bízott, mely tőlem váratik.

Igy biztatva s bátorítva hitem, köteleességérzetem s akaraterőmtől, szabadjon már most, habár töredékes és rövid vonásokban felmutatnom, elmondanom azon vezérelveket, melyeket követni fogok, melyeket az egyházkormányzói székbe hozok.

Legelsőben is erős hitem és meggyőződésem, hogy a magyar reformált anyaszentegyház csak a Jézus Krisztusban, az Isten egyszülött Fiában való hiten, mint fundamentumon s azon kormányforma mellett állhatott fenn az idők romboló viharában s teljesíthette isteni magasztos hivatását, állhat fenn ezután is s végezheti világboldogító missióját, melyet annak mindjárt alakulásakor a Kálvin szerinti presbyteri rendszer elfogadása adott, mely mellett az idők folyamán tökéletesedve, alulról fölfelé fejlődött, mely kormányformának lényege röviden eme szavakban fejezhető ki: „mindent az egyház egyeteme által, az egyetemes egyházért, annak saját maga által alkotott törvényei szerint“.

Minden ezen elvvel össze nem egyeztetendő kísérletezés, mint a magyar reformált egyház szellemével, természetével, fejlődésével ellenkező, csak rövid életű, melyet az egészséges protestáns öntudat, mint a prot. egyházi élet fáján fattyú s annak termékenységét veszélyeztető kinövést, előbb-utóbb le-

metszeni igyekszik, hogy az egészséges, meg nem zavart nedvkeringéssel a fa élete, termékenysége, virulása biztosíttassék.

Ez elvnek nagyszerű és bátor életrekeltését, alkalmazását láttam én ifjú koromban, theologiai pályám végeztével, a mi magyar református egyházunkban. Ez lelkesített, hogy a lelkészi pályára lépjek; annak voltam szóval és tettel harczosa, mióta az egyházmegye kebelébe lépve, a cselekvés tere előttem megnyílt; ennek épségben maradásáért küzdöttem parányi erőm mértéke szerint — bár hiába — a legközelebbi zsinaton; ezt követem ezután is, a míg élek, s nem adom fel az ezért való küzdelmet még akkor sem, ha — a mit lehetetlennek tartok — ez egyházmegyének ez elvért mindenkor bátran, sőt kezdeményezőleg harczoló nagy közönsége, a megváltozni látszó viszonyok között attól elállani s harci fegyverét letenni hajlandó lenne is.

Egyházaink, illetve egyházmegyénk vallásos-erkölcsi életét, belső fejlődését tekintve, kész szívvel ösmerem el, hogy nagynevű elődöm vezetése alatt, annak bölcs tanácsa folytán, s éber gondja által kísérve, egyházmegyénk hivatása magaslatán álló, s köteleesség-ismerő lelkészi kara s vallásos érzületű világi papsága által, minden, mi tőlünk kitelt, megtétezt arra nézve, hogy a vallásos-erkölcsi élet áldott következményei, miként az egyetemes emberiség előhaladása és tökéletesedése nagy munkájában, úgy egyházmegyénk s egyes egyházaink életében is megláthatók, fölismerhetők legyenek.

De ennek elősmerése mellett tudom, hogy e téren a munka még sok, folytonos, el nem végezhető, hogy a tökéletesedés útján mindig feljebb haladva is, csak megközelíthető, de soha el nem érhető amaz elibünk tűzött végcél: „Legyetek tökéletesek“.

De tudom azt is, hogy a hit világa hatalomszóval nem terjeszthető, a lelki élet teki-télylyel nem fejleszhető, a hit és vallásos meggyőződés kényszerítést nem tűr, ennél fogva e téren e nagyon is anyagias s a hit iránt közönyös világban mindenkinek nagy óvatossággal kell eljárnia: hogy azon munkatéren, melyre én állítottam, valami nagyot, valami meglepőt senkitől várni nem lehet. Én sem ígérem, hogy valami új, eddig nem észlelt eredményt mutatok fel, mint esperes, de azt ígérem, hogy vallásos hitem lelkesítő melegével, erőm teljes összegével azon igyekezem, hogy megtartsuk azt, a mi nálunk vagy, hogy azt, a mivel ma hit és erkölcs dolgában dicsekszünk, minden ponton megőrizzem, sőt — daczára az ellentétes áramlatoknak — Isten segélyével, ha lehet, fejleszsem, erősbítsem.

És ha igaz az, hogy egészséges testben lakhatik csak ép lélek; ha igaz az, hogy a legszentebb, legmagasztosabb célokra is eszközökre van szükségök: mindent, mire erőm, akaratom képesít, meg fogok tenni, el fogok követni, hogy a harczoló, a vitézkedő anyaszentegyház, a nagy rendeltetésének elérésére szükséges eszközöket, híveinek munkája, tevékenysége, áldozatkészsége vagy erő hiányában a rendelkezésünkre álló segélyforrások igénybevételével megszerezhesse, folyton bírhasse, öregbíthesse, hivatásának betöltésére okosan használja, szóval, hogy az anyaszentegyházban, a mennyire az lehető, az anyagi dolgokat tekintve is, mindenek ékesen és jó renddel legyenek.

Szarka Boldizsár.

(Vége köv.)

Tárcza.

Az imádságtanítás szerepe népiskoláinkban.

(Vége.)

II.

Az imádkozás óvszer az élet küzdelmei, megpróbáltatásai és csapásai között.

„A ki nem tud imádkozni, menjen a tengerre — ott megtanul!” — mondja igen találóan — egy példabeszéd. Sehol sincs annyira Isten kezében az ember élete, mint épen a tengeren; milliók és milliók lettek már a tenger veszélyeinek, viharainak áldozataivá, a kik, ha feltámadhatva, hullámsírjaikból kikelhetnének: bizonyára megrázó szavakkal ismergetnék meg velünk kiállott rettegéseiket, borzalmaikat és kínjaikat.

De hiszen mi az emberi élet is, ha nem viharoknak és veszélyeknek tengere? Óh, hány élethajó tört már ezen apró darabokban roncsosá; hány élet álmodik folyton hullámozó felszíne alatt szép álmokat ama másik, ama szebb örökéletéről!

Igen, tenger az élet; elnyeléssel fenyegető hullámok rajta a sors magasra tornyosuló csapásai és megpróbáltatásai ezerféle alakban és változatban; s valamint a tengeren egyik hajó nyugodtan, veszély nélkül teheti meg kitűzött útját s érheti el a kívánt révpartot; míg a másik az indulási kikötőhöz közel, vagy épen fele útján, a nyílt tengeren már a vihar forgatagába jut s küzd a legyőzhetetlennek látszó elemmel: úgy e másik tengeren is sokak sajkája halad síma tükör fölött a czélul kitűzött kikötőig, míg ezer más társai útjuk kezdetén és közepén kénytelenek élet-halálharcot folytatni a sors viharával.

A tengerész nem megy a tengerre iránytű nélkül; ez kalauzolja őt a helyes útra, ha hajóját a hullámok kiterelték rendes irányából, ez mutatja meg neki a helyes irányt, melyet követve, legbiztosabban elérheti czélját. Ámde, hányszor van eset reá, hogy az iránytű is megromlik a vihar romboló kezétől, a mikor a sűrű sötétben, a tévúton kénytelen haladni a hajó, — úgy lehet, — romlása, sírja felé!

Nekünk is van élethajónkon egy iránytűnk, mely biztosabb a tengerész iránytűjénél, mely nem romlik el soha, mely biztosan czélunkhoz vezet, ha csak önnönmagunk ki nem dobjuk könnyelműen, mint fölöslegesnek hitt terhet — hajónkból a tenger hullámai közé, de a mikor kidobtuk egyszermind vele együtt biztonságunkat, életünket is. Ez a drága, ez a mindennél becsesebb és semmi mással nem helyettesíthető iránytű folyton az égre, egyedüli czélunk és kikötőnk felé mutat: ez az imádság, mely ott nyugszik szívünk mélyén nyugodtan, zavartalanul, nem háborítva az élet viharai, veszélyei által.

Tanítótársaim, különösen prot. tanítók! Engedjük-e, hogy a jövő nemzedék e nélkül a pótolhatatlan iránytű nélkül induljon az élet hullámozó tengerére, az esetleges veszélyek közé? Ne, óh ne engedjük; adjuk kezükbe, ültessük szívük közé e drága kincset: tanítsuk meg őket imádkozni! Ennek birtokában ne féltsük őket a megpróbáltatásoktól; mert diadalmasan fognak élethajóik azok közül kikerülni!

III.

Emberi bűnös, gyarló és erőtelen voltunk

beismerésére késztet bennünket az imádkozás — Isten előtt.

„Bocsásd meg a mi vétkeinket, mint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek!” — e szavakkal tanítá meg a világ Megváltója az úri imádságban tanítványait s az összes emberiséget a bűn őszinte bevallására, megbánására Isten előtt. A szent, a magasztos példa e szavakban előttünk fekszik. Tusa-kodó lélek, szállj magadba, s ha az emberek előtt sikerült el-leplezned s eltagadnod titkos és nyilvánvaló bűneidet, gyarló és erőtelen voltodat: ne igyekezzél megcsalni a mindeneket látó Istent: tégy vallást arról, ha csak egy rövid imádságban, ha csak egy néma sóhajban is!

A bűn beismerése és beismertetése — nem kis feladata a világi, büntető bíróságnak is; az ember épen gyarló voltánál fogva tartózkodik annak nyilvánossá tételétől. Megvan ez a szorongó érzet, ez a tartózkodás a gyermeki kebelben is; mindannyian tapasztalhattuk, hogy még a nyilvánosan elkövetett gyermeki kisebb csinyek bevallatása is sokszor mennyi fáradozásunkba, utánjárásunkba és fortélyunkba kerül? Ámde, nem lesz nehéz beismertetnünk, hogy az Isten előtti bűnbánat és vallástétel, — bár lényegében ugyanaz, mégis — különbözik az emberek előtt tett bűnvallástól; mert míg ez a megszegyenülés bizonyos fokát idézi elő nálunk, nem is említve az esetleges büntetést: — addig az Isten előtt tett bűnbánat lecsendesíti hánykódó szívünket, és ha őszinte, igaz szívből származott az: reményt nyújt nekünk a bűnbocsánatra s ennek folytán megismerteti és tapasztaltatja velünk Isten mérhetetlen irgalmát és kegyelmét.

Mindnyájan bűnösök vagyunk s így bűnvallástételre kötelezettek; mindnyájan gyarlók és erőtelenségek vagyunk s így a Mindenható segédelmére utalva.

Ezek a kötelezettségek mind benne vannak az imádságban; tehát a ki imádkozni tud: az képesítve van a bűnbánatra és Isten segédelmének kérésére is.

Szánandó, nyomorult lény az, a ki nem tud imádkozni; mert az elvetette magától az örök élet üdvét ott fenn, s a valódi, az egyedüli vigaszt és segédeszközt itt lenn.

Értessük meg mindezeket növendékeinkkel; így nem lesz köztük, ki ne szeretne, ne akarna s nem tudna imádkozni, valahányszor arra lelki szükséglete készíti.

Ébreszszük föl bennük az imádkozás szükségét, s ha egyszer felébresztettük és óvatosan tápláljuk: nem fog az egyikőnyen náluk elaludni; sőt az élet ezer esetei, bajai és viharai csak szítani fogják annak lángját s növelni áldott fényét!

IV.

Végül az imádság a Mindenható velünk közlött számtalan áldásainak beismerése s az azokért való hálaadás kifejezése.

Ha más czélja nem is volna az imádságnak és imádságtanításnak: ez az utóbbi már magában véve elég ösztönt és kedvet nyújthat nekünk arra, hogy a nemes munkához örömmel fogjunk s annak sikerét lehetőleg előmozdítani és elérni törekedjünk.

Az Isten áldásai velünk való közlésének beismerésére nem lesz nehéz képesítenünk növendékeinket; hiszen már az, hogy élünk, egészségesek vagyunk, — vannak szüleink, kik gyermekkorunkban rólunk Isten után szeretettel gondoskodnak: ezeknek elismerése bizonyítja, hogy az Isten végtelen jóság. S ha még mindezek mellett felsoroljuk a Mindenhatónak csupán gyakrabban tapasztalt mindennapi áldásait; ha ráve-

zetjük növendékeinket azon keresztyéni elv igaz voltának elismerésére, hogy a ki jót tesz velünk, az iránt szíves hálával kell viseltetnünk s az élvezett jókat hasonlókkal viszonzunk: már e tényből kifolyólag önkénytelenül érezni fogják, hogy ők a minden jók adója, — a legfőbb Jó iránt egész életük lefolyása alatt hálára, imádásra kötelezvék.

Nincs háládatosabb szív a gyenge gyermeki szívnel; a ki éreztetni tudja vele jóságát, szeretetét — ahhoz rajongásszerű vonzódással ragaszkodik. Már pedig, ha magunk személye iránt képesek vagyunk megnyerni a gyermekek háláját, szeretetét: mennyivel inkább kell azt a jó Isten iránt biztosítanunk!?

S ezt elérhetjük az imádság ok- és észszerű tanítása által. Hassunk oda minden igyekezetünkkel, minden tehetségünkkel, hogy a gyermek vágyva várja azt a pillanatot, melyben Isten iránti háládatosságáról nyilvánosan is megemlékezhetik; hogy érezze szükségét a rendes alkalmakkor való imádkozásnak!

Mert ha a gyermek megtanulta szeretni az imádkozást, ha jóleső érzéseket meríthet abból: azt örömmel fogja gyakorolni az iskolából való kikerülése után is, így lesz belőle igazi vallásos ember!

Ha visszapillantást vetek az eddig elmondottakra: úgy találom, hogy jelen értekezésemnek egészen elmélt és észszerű színezete van. De kérdem, lehetne-e e tételt száraz, rideg igazságok felsorolásával fejtegetni? Bizonyára nem! Ez legyen mentségem e szokatlan irány megkísérlésénél.

Legvégül az imádság alakjára s annak tanítási módjára nézve a következőket ajánlhatom:

1. Az iskolai imádság jobb, ha kötött beszédben (versben) van írva, mint prózában; mert a növendékek nagyobb előszeretettel tanulják így s könnyebben is beemlézik; bár a jó próza is sikerrel használható, de csak a felsőbb (pl. az V. és VI-ik) osztályokban.

2. Az imádságtanításnál első dolgunk a részletes magyarázat, hogy annak minden egyes szava tisztán álljon a gyermekek előtt; azután:

3. A könyvnelkülöztetés, begyakorlás.

4. A felmondásnál a helyes hangsúlyoztatás, valamint az egyhangúság (monoton előadás) elkerülése, és végül:

5. az igazi áhitattal való imádkozásra önmagunk által adott példa segítségével való szoktatás...

Jó Istenünk áldó kegyelme legyen velünk e nemes, e dicső munkánkban és áldása annak eredményén!

Békés.

Jámbor Lajos,

fels. l. isk. ev. ref. tanító.

Közügyeink.

A szatmári ev. ref. egyházmegye rendkívüli gyűlése.

(Szatmáron, 1892. júniushó 22.)

E rendkívüli gyűlés tartására alkalmat adott a megejtett esperes-választás eredményének kihirdetése, az ezzel egybefüggő kérdések elintézésének szüksége.

Az elnöki széklet Isaák Dezső egyházmegyei gondnok

mellett nt. Beczkes József h. esperes, később az elválasztott esperes, Szarka Boldizsár foglalta el. Beczkes József h. esperes felemelően szép, kerekded megnyitó imádsága után egyházm. gondnok bejelenti a már tudvalevő esperesválasztás eredményét, melyszerint nt. Szarka Boldizsár vetési lelkész úr 50 szavazattal, tehát az egyházmegye nagy többségének votumával esperessé választatott, kinek is a gyűlés színe elé meghívására Dr. Farkas Antal, Bartha Zsigmond tanácsbírák s Hérman Mihály világi és Kalós Péter egyházi jegyzők kiküldetettek. Mielőtt azonban a küldöttség útnak eredhetett volna, Kiss Bertalan lelkész indítványozza: mondja ki az egyházmegyei gyűlés minden kételyt kizárólag, hogy vajjon a még folyó 10 éves ciklus végeig, vagy pedig egész újabb 10 évre választotta-e meg esperesül Szarka Boldizsár urat? Az indítvány megtételét élénk vita követte, melyben részt vettek Isaák Dezső, Kiss Lajos, F. Varga Lajos, Szilágyi Kálmán. Kölcsonös felvilágosítás után abban történt gyűlésünk részéről a megállapodás, hogy most hívassék meg az elválasztott esperes a gyűlésbe s aztán dönthet az egyházmegye a fenforgó kérdés fölött. Ugy történt. Küldöttség élén megjelenik a gyűlési tagok lelkes éljenzése közepette az új esperes, Darabánt vetési g. kath. lelkész-esperes régi barátjával együtt, s egyházmegyei gondnok üdvözlővén, reményét fejezi ki vele szemben, hogy multjához hű leend, egyházalkotmányunk alapelveit rendíthetetlenül védeni, sértetlenül megtartani fogja; támogatására följánlja az egész egyházmegye közönségének, különösen a dolgok intézésére hivatottaknak jóakarató segédkezését.

Erre elválasztott esperes válaszol egy tartalmas, az esperesi munkakör egészét felölelő beszéddel. Nem közönséges gondolatok és érzések foglalkoztatják — úgy mond — e pillanatban. Hiszen Kiss Áron örökébe lépteti őt az egyházmegye s ez megmagyaráz mindent. Püspökségre méltatott elődje 32 éven át ritka lelki s testi erővel megáldva töltötte bé az általa elfoglalandó helyet. Ha a részére följánlott munkakör területét méregeti: gyöngesége érzetében már-már arra fakad: Uraim! ne állítsatok engemet oda! Nem is merne a nagy feladattal való megbirkózásra vállalkozni, ha nem hordozna keblében erős kötelességérzetet, Isten gyámolító kegyelmébe vetett bizalmat. Felajánlja magát a szolgálatra, nem önerejében bizakodva, hanem azon erős hittel biztatva, hogy Isten vele leend. Majd felmutatja tömör vonásokban azon vezérelveket, miket követni fog. Hiszi és vallja, hogy:

A magy. ref. egyház egyedüli fundamentoma a J. Krisztusban, az Isten egyszülött Fiában vetett hit; fentartó, építő, erősítő kormányformája a Kálvin szerinti presbyteri rendszer, melynek lényege röviden ez: „mindent az egyház egyeteme által, az egyetemes egyházért, annak saját maga által alkotott törvényei szerint“. Minden ezzel össze nem egyeztethető kísérletezés, fattyúhajtás a protestáns egyházi életfáján, azért lementszendő, hogy a fa élete, termékenysége, virulása biztosíttassék. A kálvini rendszer bátor életre keltése lelkesítette lelkési pályája kezdetén, azért küzdött szóval-tettel mindeddig, azt követi ezután is, míg él. Egyházmegyénk vallásos-erkölcsi életének fejlesztésére sok tétetett, elősmeri, de még többet kell tenni. Tudja, hogy erőszak itt nem használ, valami meglepőt tőle ne is várjon senki, — de daczára az ellentétes áramlatoknak, — Isten segedelmével, — megtesz mindent, hogy fejlesztesse, erősítse azt. Az egyházmegye anyagi dolgait is szíven hordja azonban, mert a legszentebb céloknek is eszközökre van szüksége. Így akarva munkálkodni az egyházért, nem fe-

fedkezhetik meg annak veteményes kertjeiről, az iskolákról sem; nem annyival inkább, mert minden oldalról lázas tevékenységgel karolják föl az iskolaügyet, hát nekünk is meg kell érteni: „excelsior, excelsior“!

Esperesi munkakörébe hoz érzékeny szívet, testvéri és emberbaráti érzetet, meglehetősen emberismeretet, személyválogatás nélküli igazságérzetet. Vezetője a tételes törvény leendő; vezérelve: az igazság kiderítése, a törvény részrehajlatlan alkalmazása, az igazság vesszeje, megkenve az irgalmasság olajával. Más hitűekkel szemben nem elfogult; tiszteli meggyőződésüket, de mindenekfelett tiszteli saját hitfelekezését, s jogainkat, törvény erejűvé válszokásainkat bárhonnan jövő megtámadás ellen védelmezi. Óvja, védi, munkálja a békét, de sohasem az igazság árán, a netán eléje dobott keztyűt lesz bátorsága fölvenni s védekezni a törvény, az igazság erejével a diadalomig.

Am egymaga nem sokra mehet, kéri azért az egész egyházmegye, különösen a gondnok, a tanácsbírói s jegyzői kar, a lelkészek, tanítók, tanárok s előljárók támogatását, végül szép imádságban Isten áldását, oltalmát, segedelmét.*

E beszéd elhangzása után egyházmegyei gondnok átadja az esperesi hivatal pecsétjét, küldöttség neveztetik ki a levéltár átadására; gondnok és esperes beszédének kinyomatása határozatba megy, Beczkes Józsefnek h. esperességért köszönetet nyilvánít a gyűlés. Majd a simai, fülöpösi és tunyogi templomokra nézve intézkedik, hogy a megyei kormány útján szakértők mondassanak véleményt, egyszersmind kiderítessék a vármegyei levéltári adatokból, hogy a simai templom javára tétetett-e valaha valaminemű földesúri fundáció? A még be nem érkezett gondnoki számadások beadására 15 napi határidőt tűz ki. S ekkor kerül döntés alá a Kiss B. által tett fentebbi indítvány, még pedig azzal a közvetítéssel, hogy: egyházmegyei gondnok, óhajtván elkerülni a húzamos választásokkal járó izgalmakat, már most lemond gondnoki tisztéről, állását az egyházmegye rendelkezése alá bocsátja. Dr. Farkas Antal röviden reflektálva a gyűlés kezdetén e kérdés körül kifejtett vitára, kifejti, hogyan lehet legegyszerűbben értelmezni a 10 éves restauratiót, s aztán javasolja, hogy egyházmegyénk mostani sajátlagos helyzetére való tekintetből mondja ki közgyűlésünk, hogy igenis, az elválasztott esperest 10 évre választottnak tekinti, egyszersmind az általános restauratiót még ez év folyamán óhajta megejteni, s az új 10 éves ciklust e mostani naptól, 1892. jun. 22-től, 1902. június 22-ig tartónak nyilvánítja. A gyűlés ilyen értelemben határoz, erre az egész tanácsbírói és jegyzői kar lemondottnak tekintetik s az új választásra szavazási határidőül augusztushó 1-ső napja tűzetik ki. Szavazatbontó bizottság megválasztása után, volt egyházi aljegyző, Kalós Péternek, ki immár egy év óta viszi a főjegyzői teendőket is, ez évre főjegyzői honoráriumot rendel a közgyűlés.

Gyűlés végeztével a kaszinó üvegtermében 100 terítékű közebed volt. A pohárköszöntők sorát Szarka Boldizsár esperes a király és az uralkodó ház éltetésével kezdte meg. — Beczkes József a távollevő Kiss Áron püspökért, — Dr. Farkas Antal Szarka Boldizsárért, ez viszont előbb a szatmári és megyei egyházak egyetértéséért, majd az egyházmegye közön-

* Ezen, hozzánk is beküldött esperesi székfoglaló beszédet jelen és jövő heti számunkban egész terjedelmében közöljük lapunk élénk. Szerk.

ségéért, — Bélteky Albert Isaák D. egyházm. gondnokért, — Kiss Lajos Dr. Farkas Antalért, — Isaák D. a jelenlevő vendégekért, — Uray Imre orsz. képv. s beregi egyházm. gondnok a testvéries egyetértésért és Isaák gondnokért, — Papp Elek orsz. képviselő a független Magyarországért és szatmári traktusért, — Bencsik István n.-bányai esperes Beczkesért; Dr. Hancz Jenő az esperesért, végül Uray Imre Luby Gézáért ürített poharat.

Gyűlést előzőleg és követőleg lelkeszi gyámintézeti ügyek is tárgyalattak. Délután pedig szatmári prot. irodalmi kör létesítésének a módozatait beszéltek meg egy néhányan a szatmáriak és vidékiek közül. A gyámintézet a pénztári évnél a polgári évre való áttételével, a számadások precízebb összeállításával üdvös alakulás elé néz, — az irodalmi kör létesítése pedig egy nagy érdekű missió munkálására volna áldásos és fölöttébb kívánatos. Ha a tapasztalt jelenségek nem csálnak, az eszme csakugyan testet fog ölteni, s Szatmár és vidékének módjában lesz karöltve lelkesen szolgálni közegyházunk vitális érdekeit. Legyen úgy!

F. Varga Lajos.

Irodalom.

Kanyaró Ferencz unitárius története.

(Folytatás.)

Sand minden hitelét megrendíti azon egyetlen törekvése, hogy ő Kálvint mint árianust erőlködik feltüntetni! Kár volt Sandiusnak fel nem ütni Kálvin Institutióját, kivált az I. K. XIII. fejezetét, hol 22. szám alatt Kálvin Arius előtt elzárta a kaput. Kálvin az ő Grinaeushoz 1537. intézett levelében a „dicsőséges szentháromságot“ emlegeti.

Annyira engedi szerző magát ragadtatni, hogy a hol Krisztus betűképét (monogramm) találja, azt mind áriánus keresztnek nyilvánítja. Midőn legelőbb a Krisztus monogramját Nagy Konstantin zászlajára tétette (312 Kr. u.), az arianusnak híre sem vala, s így nem erre czélt az. De a belső ellentét is megczáfolja a vakmerő állítást, hisz' a Krisztus kiemelése épen ellenkezik az unitarizmus sarkelvével: „csak egy az Isten“ (19. l.); az unitarizmus lényege Krisztust nem kiemelni, de leszállítani. Szerző minden középkori eretnekben és ellenzékben unitáriusokat lát, még a valdensekben is, pedig ha megtekinti ezeknek 1542-ben a francia királyhoz bemutatott hitvallásokat s ebben a válság tanát, meggyőződhetnék, hogy távol valának az unitárius felfogástól. A valdens hitvallás egyetlen tétele, hogy a Szentlélek „az Atyától és Fiútól származik“, szakértő előtt dönthetlenné teszi annak közkeresztyén (catholicus) voltát. (Hodge: Outlines of Theology. 424. l.). A valdensek a helvét francia reformációhoz csatlakoztak azonnal s ma is távol vannak az unitárius ingadozástól. A valdensek áriánus voltát Sand-féle unitárius mese és nem történetbe való állítás.

3. Azon állítás, hogy Kálvin „a legbigottabb katholicus nevelésben részesült“ (26. l.), mereven ellenkezik a tényekkel, hisz atyját kirekesztették a kanonok az egyházból; egyik testvérét, Károlyt, nyomozás alá vetették, noha pap volt, egyházi temetés nélkül dugatták föld alá; magát az ifjú Kálvint templomi tüntetésért 8 napig börtönbe rekesztették (1534. május 26.). Hogy Kálvint a gyűlölet feketítő színével festi szerző, azon nem csodálkozunk. Kálvin erélye és épen

ragyogott a muhamedán hatalom körében. „A török uralom védelme alatt unitáriust mindenütt kereshetünk“ (201. l.).

Egy évvel előbb Nagy-Harsányban tartott hitvitán Illés püspök győzte le Alvinczi György pécsi unitárius lelkészt. Alvinczi volt az, ki Nagy-Harsányba bevitte az unitarizmust, s a kálvinista prédikátort onnan elűzte, unitárius irálylyal „a nép kálvinista prédikátorján tula d o t t“ (116. l.). Csakhamar a fővárost, Pécest is, elhódította, a hatóságot megnyerte, a kész főiskolát is kezébe kerítette. E rohamos hódítás felingerelhette a baranyai ref. egyházi kormányt, mely a hitvitán Alvinczit eretneknek nyilvánította s a török hatóság alatt felakasztatta. Alvinczi unitárius vértanú halála mind a két oldalról kellő világitásban még kiderítve nincs. Ezért biztos ítéletet nem mondhatunk. Mindenesetre sajnáljuk a túlmenést . . . de a rohamos betörés és hódítás kezdői sem voltak mentek az erőszaktól, hiszen a herceg-szöllősi zsinatnak törvényvel kellett intézkedni a „sok hamis tanítók“ ellen, „a kik alattomban közinkbe (reformátusok közé) bemásznak“ (19. cikk) . . . s maga Kanyaró úr is elítéli, ha valaki élt fogással, az nem a legtisztességesebb módon járt el (121. l.). Ha a református egyháznak csak egy vértanúja volna, mi nem panaszkodnánk így.

Alvincziért bosszúból indította Trombitás János a ref. püspök ellen a budai hitvitát, melyet felebb láttunk. Egyébiránt politikai és nem-keresztény világi kart hívni fel bírál, — maga tökéletlen lépés volt, bárki kezdeményezte, így megadta az árát mind a két fél. A közös tévedésre fátyolt szoktak borítani.

Balogh Ferencz,
hitánár.

(Folyt. köv.)

Értesítés. 1. A „Keresztény egyház történelme“ III. kötetének második füzetét veszik ezúttal t. cz. előfizetőim. 2. A cím- vagy lakás-változtatás bejelentését kérem, hogy az utolsó füzet elküldését biztosan intézhessem. 3. A nevezett egyháztörténelem I. kötetére 3 frt (n. 8-adrét, XIV+529. l.), a II-ikra 4 frt (VIII+820. l.), a III-ikra 3 forintjával (30 ívnél több lesz) előfizetéseket vagy megrendeléseket a mű befejeztéig elfogadok. A kötetenkénti szétküldést bérmentesen teljesítem; a füzetenkénti szétküldésnél minden füzethez 10 kr ajánlási díjt kérek csatolni, a portót magam fedezem. Ezen intézkedést a szétküldés biztossága igényli. 4. Warg Lajosné, Rajka Teréz utolsó műve, „Egy nagyné levelei“ (8-adrét, VI+134. l.), 60 kr bolti ár helyett 40 krért megszerezhető (bérmentett küldéssel). Tömegesebb megrendelésnél (mivel konfirmált leányoknak alkalmas ajándék) öt példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálok. Sárospatakon, 1892. június 15. Warg Lajos, theol. tanár.

A „Vasárnapi Ujság“ a koronázás negyedszázados évfordulóját rendkívüli szám kiadásával ünnepli, mely e nagyfontosságú történelmi eseményről írásban jeles írók tollából, és képekben jeles művészek ónjából nyújt hű képet. A koronázásra vonatkozó számos illusztráció jó részt a koronázás alkalmával egyidejűleg készült, s köztük nem egy kiváló és korhű festmény másolata, melyek eddig közzétéve nem voltak, mint pl. ama négy kép, melyeknek eredetije (Székely Bertalan ecsetje alól) a királyné ő felsége birtokában van, s melyek közlésére a „Vasárnapi Ujság“ volt szerencsés az en-

gedélyt megnyerni. Az ünnepi szám tartalma Jókai Mór, Szász Károly, Marczali H., Halász Imre, Rudnyánszky Gyula, Károlyi Árpád, Salamon Ferencz, Lovcsányi Gy., Dedek Crescens Lajos, Décsényi Gy., Marczányi Gy. és mások tollából ered. Közleményeiket a koronázási ünnepélyekről 35 érdekes kép illusztrálja. Rendkívüli mellékletül közli e szám a király és királyné arcképeit nagy alakban. Ez ünnepi számból „A koronázás emlékünnepe“ címmel külön kiadású füzet is jelent meg színes borítékban, öt ívre terjedő tartalommal s két nagy képmellékleten kívül 35 képpel; ez albumszerű díszes füzet 50 krajczárért rendelhető meg a Franklin-társulat kiadóhivatalában (Budapest, egyetem-utcza 4. sz.), vagy bármely hazai könyvkereskedésben. — A június 19-iki szám a következő tartalommal jelent meg: „A koronázás emlékünnepe“. (Tíz képpel: 1. Király ő felsége kocsija a Teréz-körúti diadalkapunál. Kimnach László rajza. 2. Díszbandérium az Andrássy-úti diadalkapunál. Klösz György fényképe. 3. Ugron Gábor csatlósával a díszmenetben. Koller K. tanár utódai fényképe. 4. A díszbandérium egyik csapata. Cserna Károly rajza. 5. Kivilágítás és tűzijáték. Hány Gyula rajza. 6. A fáklyásmenet a láncz hídon átvonultában. Cserna Károly rajza. 7. A Dunapart ő felsége bevonulásakor. Hány Gyula rajza. 8. A díszbandérium egyik csapata, élén gróf Andrássy Tivadarral. Kozmata Ferencz fényképe. 9. A bandérium egyik csapata a budai lánczhídfőnél. 10. Egy díszkocsi a menetből. (E két utóbbi pillanatnyi fényképek után). — „Üdv, dicsőség a királynak“. (XXI. zsoltár). Fejes Istvántól. — „Két Erzsébet hazánk történetében“. Irta B. Büttner Lina. — „A koronázási mise történetéhez“. Id. Ábrányi Kornéltól. — „A koronázási jubileum bandériuma“. — „A Habsburgok udvara másfélszázaddal ezelőtt“. — „A milliomosok bajai“. — „Itt vagyok még“. Költemény Diószeghy Mórtól. — „A lélekvásár“. Elbeszélés angolból. (Képpel). — „A Mannlicher-puska áttörő ereje“. — „A koronázási jubileum“. — „A dunai monitorok“. — „A church Janet“. (Képpel: A church Janet tarantellát járva). — „A román trónörökös házassága“. (Két képpel: 1. Mária edinburghi hercegnő, Ferdinánd román trónörökös menyasszonya. 2. Ferdinánd román trónörökös, mint a vadász-ezred kapitánya). — „Protics tábornok, az elhunyt szerb regens“. (Arcképpel). — Irodalom és művészet; Közintézetek és egyletek; Mi ujság; Egyveleg; Sakkjáték; Képtalány stb. rendes rovatok. — A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre 2 frt, a „Politikai Ujdonságok“-kal együtt 3 frt. — Ugyancsak a Franklin-Társulat kiadóhivatalában (Budapest, egyetem-utcza 4. sz.) megrendelhető a „Képes Néplap“ legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre 1 frt 20 kr.

Különfélék.

Előfizetési felhívást hirdetünk lapunk ez évi második félevi folyamára. A lap ára egy évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Kérjük főként a hátrálékos lapjاراتókat, hogy tartozásaikat törlesszék le kiadóhivatalunknál, hogy nyomdai kötelezettségünknek mi is eleget tehessünk. Szerkesztőség.

Szatmári protestáns irodalmi kör. Itt is rá mutatunk azon mozgalomra, mely szatmári egyházmegyénk rendkívüli közgyűléséről szóló tudósításunkban olvasható, hogy ez egyházmegye tevékeny férfiai egy protestáns irodalmi kör létesítésének eszméjével foglalkoznak. Örömmel üdvözljük a nemes czélú mozgalmat, s mihelyt bővebb programot látunk, elmondjuk gondolatainkat főként azon tekintetben, hogy szerintünk mi volna e kör feladata a már fennálló prot. irodalmi Társasággal szemben.

Halalozások. Segesvári József k.-jánosii lelkész, n.-károlyi egyházm. esperest végtelenül súlyos csapás érte múlt hó 22-én, a mikor 15 éves fiát, Jenő gymn. tanulót ragadta ki a szerető család karjai közül a kérlelhetetlen halál. Ez évben a harmadik áldozat ez már az ároni család körében. Nem tudunk vigasztaló szavakat találni, nem is keresünk olyokat. A ki lesújtotta, az emelje föl a bánatban megtört szülei szíveket. — Elhunyt továbbá Debreczenben néhai Kovács Pál, az ötvenes években debreczeni volt főgymn. tanár özvegye, szül. Fonyad Mária asszony folyó évi júniushó 30-án reggeli 4 órakor végelgyengülés következtében, életének 78-ik évében. Gyászolják elhunytát Kovács Zsigmond t.-igari lelkész nejével Nagy Katalinnal, Kovács Ziza férjével Tóth Ferenczel mint gyermekei, id. Lukács Dániel m.-túri lelkész és neje, Szabó József mint vejei, és többen. Béke az élet küzdelmeiben elfáradt jó asszony poraira!

Értesítés. Némi szegyenkezéssel hozom a nagy közönség tudomására, hogy néh. Révész Bálint kiadandó műveinek első kötetével, tölem nem függő, nev. nyomdai technikai akadályok miatt nem tudtam az ígért időre, f. hó 1-re elkészülni. Nehány ív már ki van nyomva, s most már remélem, hogy az akadály elhárul s a mű ezen hónapban mindenesetre az előfizetők kezében lesz. Debreczen, 1892. július 1. Csiky Lajos. (Kérem egyházi lapszerkesztő-társaimat ez értesítés szíves átvételére).

Szerk. posta. Halászmajális stb.; Egy botrányos esketés; Levél a szerkesztőhöz; Minek az ószövegség? — ezikkeket megkaptam, s lehetőleg közelebb közleni fogom.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: CSIKY LAJOS.

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a nagybányai ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet felső-bányai egyház káplán-tanítói állomására.

Évi javadalom: egy szobából álló lakás fűtéssel s szerény bútorzattal az iskola épületben.

300, háromszáz frt havi utólagos részletekben az egyház pénztárából.

Tandíj, halott kikísérésért s 2 alapítványból mintegy 70 frt.

Köteleességek: a III—VI-ik fi osztályoknak tanyterv szerint való tanítása. Tanítványok száma 16—24. Továbbá lelkész akadályoztatása esetében s kanonikus órákon lelkészi szolgálat teljesítése.

Kérvények — a június hóban végzetek is pályázhatnak — f. évi jul. 30-ig alulírotthoz küldendők.

Felső-Bánya — Szatmárm. — 1892. június 22.

Nagy Lajos,
evang. reform. lelkész.

Pályázat tanári állomásra.

A mezőtúri ev. ref. gymnasiumban újonnan felállított 8 ik rendes tanári székre pályázat hirdettetik.

Ezen tanszékkal a német nyelv s irodalom és a történelem tanítása van összekötve, még pedig ez idő szerint hetenként 20—22 órán:

a) a német nyelv s irodalom tanítása a III., IV., V., VI. osztályokban,

b) a történelem tanítása az V., VI. osztályokban.

Javadalma ezen tanszéknek 1000 frt, melyből 100 frt lakbér, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve.

Csak ev. ref. vallású egyének pályázhatnak.

Okleveles, vagy az országos középiskolai törvény értelmében jogosított tanár csak egy évi sikeres működés után állandósíttatik, s állandósíttatásától kezdve a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok gyám- és nyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagja.

Okleveles vagy jogosított tanárok hiányában szintén 1000 frt évi javadalmazással alkalmaztatnak helyettes tanárokat oklevelet még nem nyert tanárjelöltek is, alkalmaztatásukra nézve azonban az 1883. évi XXX. t. cz. 30. §-a az irányadó.

Pályázati kérvények teljesen felszerelve f. évi aug. 1-ső napjáig az igazgató tanács elnökéhez beadandók.

Az állomás 1892. évi szept. 1-én elfoglalandó.

Mező-Túron, 1892. június 29.

Lukács Dániel,
az ig. tanács elnöke.

1—2

Pályázat.

A békés-csabai ág. hitv. evang. algymnasiumnál az 1892. szept. 1. elfoglalandó a) magyar és német vagy német helyett latin nyelvi, b) földrajz és történelmi rendes tanári állásokra pályázat hirdettetik. Ez állások mindenkével 1000 frt fizetés és 50 frt ötödéves pótlék jár, havi részletekben, előre. Tanárjelölt is jelentkezhetik s rendes tanár hiányában helyettes lehet 800 frt évi fizetéssel; ha azonban oklevelét megszerzi s különben is beválik, oklevele bemutatásakor azonnal rendszeresíttetik. A pályázó lehet akár ágostai, akár helvét hitv. evangélikus. A pályázók kellőképp felszerelt folyamodványukat f. é. augusztus 1-ig az algymnasium igazgatójához intézzék.

Békés-Csabán, 1892. jun. 14.

Az algymnasiumi bizottság megbízásából:

Horváth János,
igazgató.

2—3